

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Воробей Софія, студентка Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Науковий керівник: О.А. Сорочинська, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти та педагогічних інновацій Житомирського державного університету імені Івана Франка

***Анотація.** У статті проаналізовано особливості формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Здійснено аналіз результатів впровадження авторської програми формування екологічної компетентності.*

***Ключові слова:** старший дошкільний вік, екологічна компетентність, методи і форми навчання.*

Постановка проблеми: У Концепції екологічної освіти України серед завдань дошкільного виховання визначено формування основ екологічної компетентності, морально-ціннісних орієнтацій особистості, що є необхідною передумовою розуміння сутності природи, переосмислення власної поведінки в межах гуманістичних ціннісних орієнтирів щодо природи. У Законі «Про дошкільну освіту» щодо формування нового підростаючого покоління визначена мета виховання – формування гуманної, соціально активної, різнобічної і гармонійної особистості. Кінцевою метою екологічного виховання дошкільників є формування у них базової екологічної компетентності, яка включає знання, уміння та навички екологовідповідальної поведінки, особистісне ставлення дітей до оточуючої дійсності, уявлення про природоохоронну діяльність та ін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема формування екологічної компетентності дошкільників достатньо вивчена науковцями та практиками-педагогами. Зокрема, О. Вашак, В. Онопрієнко досліджували питання реалізації принципу природовідповідності у системі дошкільної

освіти. Питання методики формування екологічної культури достатньо вивчене Л. Казанцевою, Н. Ошуркевич, О. Соколовською. Сутність та структура екологічної компетентності дошкільників представлені у роботах Л. Марченко, О. Пруцакової, Н. Пустовіт та ін. Проте питання екологічної компетентності дітей старшого віку є недостатньо вивченим.

Мета статті: дослідження особливостей формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу: Початкова екологічна компетентність дошкільника визначається, як готовність самостійно вирішувати завдання гуманної взаємодії з природою на основі системи екологічних уявлень, умінь і відносин. Базовими категоріями для обґрунтування сутності екологічної компетентності є «екологічна особистість», «екологічна діяльність», «екологічна свідомість». У цьому випадку система «людина-природа» виступає як цілісний, спільний суб'єкт, який реалізує в своєму становленні загально природні принципи розвитку і тим самим здатна до саморозвитку. Саме дошкільний вік є базою для формування основ світобачення і надає широкі можливості для екологічного виховання. Крім того, будь-яка програма передбачає ознайомлення дошкільнят з навколишнім природним середовищем, невід'ємними частинами якого є світ природи і середовище, створене людиною. У будь-якій програмі обов'язково піднімаються питання антропогенного впливу на природне оточення. А це, обов'язкова частина екологічної освітньо-виховної роботи, націленої на розвиток екологічно мислячої особистості. Формування екологічної компетентності дошкільнят – важливе завдання, визначене Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку, яка повинна реалізовуватися не тільки на заняттях, але і в повсякденному житті.

На думку О. Пруцакової екологічна компетентність завжди носить особистісно орієнтований, діяльнісний характер і складається із системи компонентів: здоров'язберігаючий (дотримання норм здорового способу життя); ціннісно-смысловий; громадянський (дотримання прав і обов'язків в

області охорони довкілля); діяльнісний (виявлення і вирішення екологічних проблем, розробка і реалізація екологічних проектів) [5].

Окрім того, сформувати екологічну компетентність дітей дошкільного віку допоможе:

1. Створення зовнішніх (зв'язок з іншими установами (дитячою бібліотекою, міським краєзнавчим музеєм, екологічними службами, тощо) та внутрішніх (організація розвивального середовища для дітей (екологічні куточки в кожній віковій групі, екологічні стежини, та ін.); організація для педагогічних працівників семінарів, консультацій, тренінгів, ворк-шопів, конкурсів, виставок та ін.) умов для формування екологічної компетентності старших дошкільників.

2. Організація освітнього процесу: різні форми роботи з екологічного виховання (екологічні проекти, квести, праця в природі, експериментально-дослідницька діяльність у природі, цільові прогулянки, екскурсії, пішохідні переходи, свята на екологічну тематику, природоохоронні заходи та ін.).

3. Аналіз результатів: цікавість дитини до екологічної діяльності, високий рівень знань, умінь і навичок, ініціативність та самостійність дій дитини, формування активної життєвої позиції особистості в пізнанні довкілля, формування основ здорового способу життя.

Дослідження рівнів сформованості екологічної компетентності старших дошкільників проведено з двома групами дітей – експериментальною та контрольною, що дало нам можливість виявити ефективність запропонованих рекомендацій. Аналіз результатів дослідження рівня сформованості екологічної компетентності старших дошкільників (ЕГ) виявив переважання середнього та низького рівнів сформованості досліджуваного явища. Високий рівень сформованості демонструє 1 дошкільник (6%), тоді як 9 (60%) дітей мають середній рівень і 5 дітей (34%) дітей має низький рівень. Отже, екологічні знання, уміння та навички сформовані у дітей не достатньо. Тому, потрібно проводити системну роботу у цьому напрямі.

З метою покращення рівня формування екологічної компетентності старших дошкільників необхідно використовувати різні методи навчання, однак на наш погляд більш ефективними є практичні (дослід, ігровий метод, праця). Також, ефективність формування екологічної компетентності старших дошкільників залежить від: 1) створення розвивального освітнього середовища; 2) використання ефективних форм формування екологічних знань старших дошкільників (прогулянки у природу, спостереження, дидактичні ігри та ін.); 3) включеність дітей у практичну діяльність у природі.

Для проведення другого етапу дослідження ми розробили авторську програму з ремондаціями. Одержані експериментальні дані свідчать про статистичну достовірність ефективності рекомендацій щодо формування екологічної компетентності старших дошкільників. Зокрема, у ЕГ виявлено підвищення показників сформованості екологічної компетентності старших дошкільників у середньому на 0,3. У КГ відповідні показники залишилися на попередньому рівні. Після упровадження рекомендацій спостерігається позитивна динаміка зростання високого (з 6% до 27% досліджуваних), зменшення середнього (з 60% до 49% досліджуваних) та низького (з 34% до 24%) рівнів сформованості екологічної компетентності старших дошкільників експериментальних груп (рис. 1).

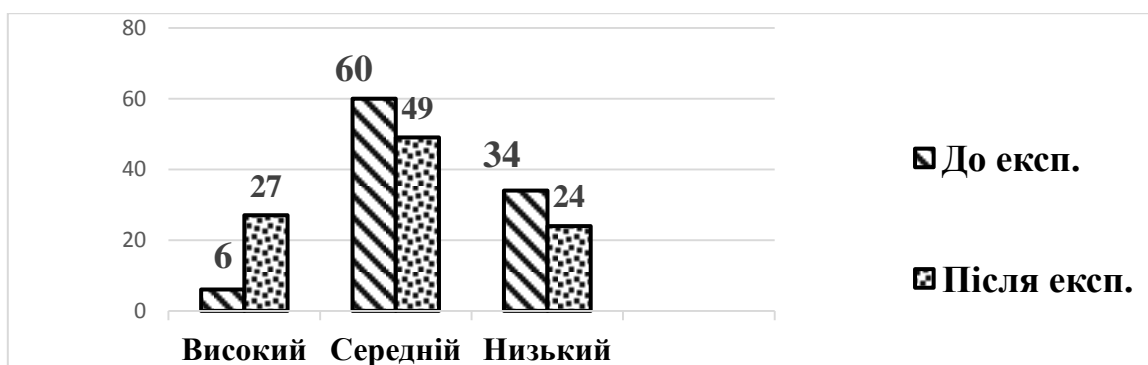

Рис. 1. Показники сформованості екологічної компетентності старших дошкільників (ЕГ)

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку є одним із ключових завдань освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Належний

рівень розвитку означеного поняття є базою для формування основ екологічного мислення та культури дошкільників. Проведене дослідження підтверджує припущення, що найдієвішими методами формування екологічної компетентності дошкільників є практичні методи, які сприяють активному включенню дітей в освітній процес. Подальшою перспективою нашого дослідження є впровадження ТРВЗ-технологій в процес формування екологічної компетентності дошкільників.

Список використаних джерел:

1. Андреева Т. Використання екологічних проектів як шлях формування екологічної культури дітей старшого дошкільного віку. Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". Педагогіка. Психологія. Філософія. 2013. Вип. 28(2). С. 9-13.
2. Закон України «Про дошкільну освіту» // Книга керівника дошкільного навчального закладу: довідково-методичне видання / упоряд. О.А. Копейкіна; Л.В. Гураш. Харків : Торсінг плюс, 2008.
3. Іщенко Л. Екологічне виховання старших дошкільників та молодших школярів в НВК "Школа – дитячий садок". Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2007. Вип. 20. С. 154-158.
4. Онопрієнко В. Екологічна освіта та виховання в дошкільних дитячих закладах. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018. № 5. С. 327-341.
5. Пруцакова О. Л. Сутність та види екологічної компетентності. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць. Ви. 8. Кн. 2. Київ : [б/в], 2005. С. 18-20.

***Annotation.** The article analyzes the features of the formation of environmental competence of older preschool children. The analysis of results of introduction of the author's program of formation of ecological competence is carried out.*

Key words: *senior preschool age, ecological competence, methods and forms of education.*